

Вавилон – цртице из живота

Град се први пут спомиње у изворима у време владавине Шар – Кали – Шарија (око 2217 – 2193. пре н.е.). Првобитно име града је било Бабил или Бабила, док се у акадским изворима назива Бабилим (капија бога) или Бабилани (капија богова). Све до времена Хамурабија (1792 – 1750) Вавилон је остао сила другог реда у Месопотамији.

Куће и простор за живот

Приликом градње куће, Вавилонци су имали две ствари у виду: желели су приватност, због свог женског дела породице, и заштиту од сунца. Приватност су постизали тако што су зидали скоро неукрашене спољне зидове кућа, као и оријентацијом соба према унутрашњем дворишту. Заштиту од сунца су добијали коришћењем цигала од блата. Када говоримо о вавилонској приватној кући морамо да замислимо централно двориште са собама које гледају на њега. Највећа соба је обично била јужно од дворишта, и ту није било ничег симболичног: дневна соба је једноставно морала да има свој улаз, и то из дворишта, а не са улице; окренута северу да би се избегло сунце. Двориште, као и зидови соба, су углавном били од печене цигле, некад премазаних комбинацијом битумена и кречњака у праху. Могуће је да су подови богатијих кућа били прекривени вуненим простиркама, а код сиромашнијих од обичне земље и трске. Таваница, вероватно бела, какви су и зидови били, је прављена од палмових греда преко којих је уплитана трска, а слој блата је служио као топлотна изолација. Високо на зидовима су постојали мали вентилациони отвори; некад су кроз ту вентилацију пролазиле змије и „увесељавале“ становнике куће. Према грчком историчару и путнику Херодоту и његовим записима у веку после Набукодоносора, много кућа у Вавилону је било на три или четири спрата. Горњи спратови су вероватно били од лаке дрвене грађе, а служили су да обезбеде приватност онима који су спавали у њима лети. Нема архелošких доказа о степеницама ка горњим спратовима, али су оне могле да буду од дрвета.

Равни кровови од блата су требали и одређену заштиту од воде: кише су падале у сезони и могло се десити да буде два – три јака пљуска. Због тога је на крововима био одвод од керамике. Киша би се сливала на улицу у канал, у који је, такође, бацана и отпадна вода из кућа – купатила, тоалета и кухиње. Кућа је имала једна улазна врата са улице, а постојао је и њихов чувар. Он је, наравно, био роб, али човек у кога су имали поверења јер је безбедност куће зависила од њега. Неке просторије, смештене северно од дворишта, су обично биле кухиње, оставе или просторије за робове. Кухиња, једна од највећих просторија, би у једном свом углу имала неку врсту пећнице, а њу су ложили, у богатијим кућама угљем од палмовог дрвета. У близини кухиња су били велики земљани судови са водом, коју су робови доносили са реке. Ови су судови били неглазирани, тако да је вода у њима остајала дуго свежа. Сличне посуде, само обложене битуменом, су служиле да у њима чувају јечам, брашно и уље. Вавилонци су, као и ми, волели светло пиво и вино и држали их у запечаћеним посудама. У јужном делу куће је било купатило. На свом најнижем делу оно би имало сливник за отпадну воду. Према археолошким истраживањима, у време Набукодоносора Вавилонци нису знали за каде за купање. Ово је чудно јер су их користили у другим деловима Месопотамије. Можда су их робови туширали, а користили су сапун од пепела, биљака и масноће. Остале собе су вероватно служиле као спаваће. Кревет је био од дрвета, вероватно као диван или отоман са кратким ногама. У главној кућној просторији, у оним богатијим, била је простирка на поду, а такође и сто са, вероватно, пет до шест дрвених столица. У Вавилону идеја удобности није значила да се једе и пије на поду; чак су и сиромашнији имали неке мале столице од печене глине. Вештачко осветљење су пружале мале лампе са маслиновим уљем.

Исхрана

Они који су то могли пружити себи су имали четири дневна obroka: основни доручак, лаки ручак, јак оброк поподне и лак увече. Најпре би им роб сипао воду на руке, а онда би породица села за сто и глава породице би заблагодарио боговима. Храна је била у једној великој посуди на средини стола одакле би свако узимао, углавном прстима, иако ножеви, виљушке и кашике нису биле непознате. Оброк се углавном састојао од поврћа и ражаног хлеба. Говедина, овчетина и козје месо су углавном били нуђени боговима, или су их јели богати. Свињетина је била табу за богове, али су је смртници јели: свиње су лутале улицама полу дивљ и храниле се лешинама. Еуфрат је био богат рибом и другим јестивим врстама, и знамо да су у то доба постојали и професионални рибари. Од разне врсте перади прављене су чорбе и супе. Пчелињи мед је био познат, а пчеле су заправо најпре и гајене у Месопотамији. Ипак, мед је био од мање економске вредности од воска. Најважније пиће је било пиво, иако ни хладна вода није била презирана. Пиво је било разноврсно у зависности од начина справљања и, нарочито, од биљака које су коришћене за зачине. Друга алкохолна пића су била прављена од урми. Вино од грозђа је одавно било познато, али и много скупље од онога од урми. Како се вино од грозђа увозило, њега су складиштили у посуде обложене битуменом, што је често знало да поквари његов укус.

Херодот нам детаљно описује одећу Вавилонца, али се опис не слаже са сликама које налазимо на каменим монументима – мора да се мода променила. Херодот тврди да су мушкарци користили парфеме: с обзиром да су свиње и пси служили као једини смећари, вероватно је ваздух био засићен непријатним мирисима у граду.

Херодот, о обичајима

„А обичаје су имали овакве. Према моме мишљењу, најпаветнији им је овај обичај; а исти такав постоји, како сам чуо, и код илирског племена Венета. У сваком селу дешава се једанпут годишње ово. Кад девојке дорасту за удају, доводе их све заједно на једно место ради удаје, а око њих се окупи мноштво мушкараца. Тада устане гласник и нуди једну по једну девојку на продају, и то: прво најлепшу од њих, а затим, пошто ову неки младожења купи за много новаца, нуди другу, која по лепоти долази иза најлепше, али увек под условом да се онај који купи девојку мора њоме и да ожени. Најбогатије бабилонске младожење надмећу се који ће више дати за најлепше удаваче. Али сиромашне младожење не маре баш много за лепоту удавача, већ се жене ружним девојкама и уз њих добијају мираз. Кад гласник, наиме, заврши са распродајом најлепших удавача, изведе он најружнију удавачу, или неку сакату, ако би се наша, и пита ко ће ову узети за жену уз најмањи мираз, све док је не добије онај који је пристао на најмањи мираз. Мираз дају оне најлепше удаваче. И тако оне лепе помажу ружним и сакатим удавачама да се и оне удају. Нико није могао да уда своју кћер за кога хоће, нити је ико смео без јемца одвести купљену девојку својој кући, и морао је дати јемство да ће купљену девојку заиста узети за жену, и тек тада ју је могао водити својој кући.

А ако се не би у браку слагали, морао је младожења, опет по закону, да намири новац. Тада је, исто тако, било омогућено и онима из других села који би хтели да учествују у дражби. Овог врло лепог обичаја данас је, свакако, нестало, и они су у најновије време измислили други обичај (да се девојкама не би учинила неправда и да се не би морале удавати у друго место). Откад је, наиме, земља пала у руке непријатеља и људи осиромашили и пали у невољу, сваки је грађанин, због сиромаштва, упућивао своју женску децу да се продају за новац.“

– 196. пасус, Херодот, Историја, Књига прва, Матица српска (превод са старогрчког Милан Арсенић)

Многи закони се односе на брак и наслеђивање. Сложени обреди повезани са браком детаљно су реконструисани из једног ондашњег документа. Венчање је представљало дуг, вишедневан догађај. Најпре би невестин отац послао поклоне (одећу, сребро и прстен)

младожењи; затим су приношене жртве у храмовима родних градова невесте и младожење; свадбени поклони, углавном храна и друге ствари, доношени су у невестину кућу на тацни како би је невестин отац вратио преко младожењиног брата, са још више хране, не би ли се младожењина породица погостила храном коју је спремила породица, са којом ће се ускоро ородити. Потом би младожењини рођаци посетили невестин дом где су се гостили и где је извођен некакав обред, после којег би стигла младожењина мајка (у овом случају она је можда замењивала преминулог младожењиног оца), па се и сама погостила. Она је затим изводила обред у храму и присуствовала обреду купања невесте и изливања уља на њену главу. После тога се враћала кући, у пратњи неколицине рођака и носећи још поклони и хране. Потом је, најзад, младожења улазио у невестину кућу и у њој живео четири месеца, заједно са четири свадбена пратиоца, након чега би невеста била одведена у свој нови дом да живи са својим мужем и његовом породицом. Као у многим патрилокалним друштвима, супруге су могле постати предмет непријатељстава и жртвена жагњад у породичним свађама - оне су новопридошлице, које још имају везе изван мужевљеве породице. Занимљива група текстова приказује оца и сина који се свађају јавно пред сеоским старешином. Сасвим је јасно да се син огрешио о породично имање, али занимљиво је да отац не проглашава њега правим преступником, већ кривицу пребацује на своју снаху и њену мајку, које су, како вели, опчиниле његовог сина. Син одговара на исти начин, рекавши да је оца зачарала „његова чаробница“-на жалост, њен идентитет није познат (па стога и тачно сродство са породицом). Али важна одлика овог случаја јесте да два мушка крвна сродника одговорност за сукоб између оца и сина пребацују на рањивије женске придошлице.

За време **Хаммурабија (1792-1750 пр. Не.)**, Вавилонско царство било је на свом врхунцу. У његово доба акадски језик односи победу над сумерским тако да постаје чак међународним дипломатским језиком, а вавилонска култура шири свој утицај далеко преко државних граница.

Вавилонска породица и положај жене

Породица је основна јединица вавилонског друштва. Уређена је изразито патријархално – у неким документима се отац чак спомиње као „господар, власник“ детета, назив у којем више не налазимо појам онога што за нас представља отац. Као што је већ наведено, отац – глава породице могао је жену и децу дати у дужничко ропство. Ипак, у нормалним условима деца су вољена и након смрти родитеља су наслеђивали сву њихову имовину. Усвајање деце није било неуобичајено, и према њима се односило брижно и пажљиво. Отац има велика права и када се ради о усвојеној деци – може прекинути усвојење и вратити дете које је узео, или га једноставно отерати. Бракове су договарали родитељи, а заруке су биле легалне чим би вереник предао поклон оцу младе. Само венчање се обично закључивало уговором. Као што је већ наведено, отац – глава породице могао је жену и децу дати у дужничко ропство. Чак и ако се девојка нађе у служби других људи као залог за очево дуговање, свеједно се удаје за онога кога одреди отац или браћа (ако оца нема). Вавилонска жена имала је одређена важна права – могла је поседовати власништво, учествовати у пословима и да буде сведок на суђењу. С друге стране, муж се могао развести од ње због релативно тривијалних разлога. Исто тако, могао је узети другу жену, ако му прва не би могла родити деце. Та друга жена остаје у помало подређеном положају у односу на прву – узета из редова робинја, задржава и њихове обавезе; мора поштовати прву жену, доносити јој седалицу у храм и помагати код облачења. Ако би муж оптужио жену за прељубу, али ју није уловио ‘ин флагранти’, жени је било довољно да се закуне на сопствену недужност да би се вратила кући. Ако би о њеном моралу кружиле гласине, она се могла подврћи божјем суду уроњавањем у воду „за свог мужа“. **Наиме, ако не би потонула, то би значило да је недужна.** Ако би пак муж доказао женино недолично понашање,

по члану **141** он може раскинути брак и отерати жену или уместо тога узети другу жену, а прву оставити „као робињу“.